

Stockholm den 11 mars 2022

R-2021/2608

Till Justitiedepartementet

Ju2021/04006

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 9 december 2021 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet Åtgärder i gränsnära områden (SOU 2021:92).

Sammanfattning

Att polis och till viss del tull och kustbevakning ska ha relevanta och effektiva verktyg för sin brottsbekämpande verksamhet i gränsområden är en självklarhet. Detta måste dock alltid balanseras mot den enskildes rätt till och intresse av bland annat fri rörlighet, rättssäkerhet och integritetsskydd.

I huvudsak innehåller utredningen och förslaget väl avvägda lagförslag som har motiverats på ett sätt att balans mellan effektivitet och skyddet för den enskilde har beaktats. I ett avseende, gällande den s.k. ”ventilen”, gör dock Advokatsamfundet bedömningen att förslaget är alltför långtgående och inte tillräckligt tydligt definierat, varför förslaget i denna del avstyrks.

Synpunkter

Utredningens uppdrag har varit att se över om främst Polismyndigheten har tillgång till tillräckligt effektiva verktyg avseende förmåga att kontrollera utlänningars vistelserätt och bekämpa brott i gränsnära områden, och, om så inte bedöms vara fallet, föreslå förändringar av regelsystemet.

Utredningen har också haft att beakta Europeiska kommissionens uppmaning att ge intensifierade polisiära insatser i gränsområden företräde framför en förlängning av tillfälliga gränskontroller.

Förslagen

Utredningen har föreslagit en helt ny lag (lag med särskilda bestämmelser om polisiära befogenheter i gränsnära områden) samt vissa ändringar i befintlig lagstiftning; kamerabevakningslagen (2018:1200), lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område, lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område samt en ny förordning med särskilda bestämmelser om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

Generellt anser Advokatsamfundet att det är positivt att utredningen har samlat de flesta förslagen i en helt ny lag och ny förordning. Detta leder till en mer samlad och lättillgänglig lagstiftning.

Grundläggande för förslaget är att främst Polismyndigheten i gränsnära områden ska få utökade befogenheter i tre olika avseenden.

- 1.) Utökade möjligheter att bedriva kamerabevakning och att behandla vissa uppgifter som samlats in genom kamerabevakning.
- 2.) Utökade möjligheter att göra inre utlänningskontroller och nya befogenheter kopplade till sådana kontroller.
- 3.) Utökade möjligheter att göra ingripanden i brottsförebyggande syfte.

Samtliga ovan nämnda förslag innebär påverkan på individens fria rörlighet, rättssäkerhet och integritetsskydd. Det är därför av största vikt att varje sådan utökning av möjligheter och befogenheter är tydligt definierad, förutsebar och i övrigt proportionell.

Exempelvis är definitionen av *gränsnära områden* av avgörande betydelse för tydligheten. Förslaget utgår från vissa geografiska punkter (såsom allmänna vägar och broar vid gränsövergångar, kommersiella flygplatser, tågstationer och hamnar med internationella resmål). Definitionen får anses tillräckligt tydlig i dessa delar.

Därutöver föreslås att fordonsuppgifter som samlats in genom kamerabevakning i gränsnära områden och inom 20 kilometer från ett gränsnära område, under vissa

förutsättningar, ska få behandlas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller tullen. Även denna begränsning får enligt Advokatsamfundet, med hänsyn till behovet, anses tillräckligt tydlig, förutsebar och proportionerlig.

Med de förslag som har lagts fram av utredningen och särskilt mot bakgrund av de motiv och avvägningar som har gjorts och tydligt redovisats i betänkandet, anser Advokatsamfundet att förslagen har utsikter att effektivisera brottsbekämpning i gränsnära områden och får dessutom anses uppfylla erforderliga krav på proportionalitet samt innehåller tillräcklig hänsyn till grundläggande rättigheter, bland annat i fråga om individens rörelsefrihet och integritetsskydd.

Advokatsamfundet har dock invändningar mot den del av förslaget som benämns ”ventilen”, i enlighet med följande.

”Ventilen”

Förslaget innehåller, utöver vad som har redogjorts för ovan, en så kallad ventil för att införa utökade möjligheter och befogenheter som går utöver den ordinarie definitionen av gränsnära områden. Förslaget motiveras med att det kan uppkomma situationer där det behövs tillfälliga insatser med utökade befogenheter, även utanför det som definieras som gränsnära områden. Som exempel anges att kriminella och andra individer som träffas av lagstiftningen medvetet kan komma att undvika gränsnära områden för att på så sätt undvika de utökade möjligheterna för polis med flera.

Förslaget innebär i den delen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, genom föreskrift ska få besluta att viss plats, som är *jämförbar* med de platser som är att bedöma som gränsnära områden direkt enligt lagen, ska utgöra ett gränsnära område enligt den nya lagen. En sådan föreskrift ska få meddelas för viss tid, högst sex månader och ska kunna förlängas med högst sex månader i taget. Förslaget kallas i utredningen för en ”ventil”.

Det kan direkt konstateras att en sådan möjlighet skulle innebära att enskildas fri- och rättigheter skulle påverkas i hög grad. Skillnaden mot den ordinarie definitionen av gränsnära områden blir också påtaglig om en ventil skulle införas i lagstiftningen på sätt som föreslås. Den tydlighet som finns i den ordinarie definitionen, och som är förutsebar och proportionerlig för enskilda, saknas till stora delar vid en tillämpning av den så kallade ventilen. Ett flertal frågetecken är uppenbara: Hur ska områden

definieras? Hur ska beslutet kommuniceras till allmänheten och hur ska området ”märkas ut”? Även om ventilen enligt förslaget ska tillämpas på platser som anses jämförbara till funktion eller närhet till gränsen, föreligger flera otydligheter i förslaget som riskerar leda till att enskildas rörelsefrihet, integritetsskydd och rättssäkerhet påverkas på ett oproportionerligt och oförutsebart sätt. Mot den bakgrunden avstyrker Advokatsamfundet förslaget i denna del.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander